

МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ
-обавезна садржина- свака рубрика мора бити попуњена

(сви подаци уписују се у одговарајућу рубрику, а назив и место рубрике не могу се мењати или изоставити)

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовao комисију</p> <p>Наставно-научно веће Медицинског факултета у Новом Саду, на седници дана: 07.07.2020. године</p> <p>2. Састав комисије са знаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>Доц. др Мирјана Главашки Краљевић, доцент, ужа научна област Медицина рада, датум избора у звање 21.02.2016. год., Медицински факултет, Универзитет у Новом Саду.</p> <p>Проф. др Александра Дицков, редовни професор, ужа научна област Психијатрија, датум избора у звање 10.12.2006. год., Медицински факултет, Универзитет у Новом Саду.</p> <p>Проф. др Јовица Јовановић, редовни професор, ужа научна област Медицина рада, датум избора у звање 01.01.2007. год., Медицински факултет, Универзитет у Нишу.</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: СОЊА (Рајко) ПЕРИЧЕВИЋ-МЕДИЋ</p> <p>2. Датум рођења, општина, држава: 13. септембар 1968. год., Ниш, Србија</p> <p>3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив</p> <p>Медицински факултет Нови Сад, студије медицине, доктор медицине (1994 год). Медицински факултет Нови Сад, специјалистичке студије, специјалиста медицине рада (2011 год).</p> <p>4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија</p> <p>2015. година, Докторске академске студије; студијски програм: Јавно здравље.</p> <p>5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране:</p>

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Утицај старости и дужине радног стажа на реакционо време код професионалних возача

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација је прегледно написана на 154 стране. Садржи све неопходне делове научног рада, уобличене у девет поглавља (увод; циљеви истраживања и радне хипотезе; материјал и методе; резултати; дискусија; закључци; литература, списак скраћеница и прилози. Приказано је 26 графикона и 53 табеле. У литератури је цитирано 437 библиографских јединица. У целости рад је јасно и стручно написан.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Наслов докторске дисертације је јасно и прецизно формулисан и одражава текст и садржај истраживања.

Увод докторске дисертације, теоријски оквир је написан јасно и стематизовано и пружа свеобухватни увид у изучавану проблематику докторске дисертације. Ово поглавље чини седам целина: Саобраћај; Способност човека у односу на захтеве саобраћаја; Време перцепције-реакције; Моторни одговор на примљену информацију; Значај времена перцепције-реакције у вожњи; Фактори који утичу на време перцепције-реакције; Мерење времена перцепције-реакције.

Циљеви истраживања су јасно постављени да омогуће доношење конкретних закључака. Први циљ је био, утврдити вредност времена перцепције-реакције код професионалних возача и упоредити са контролном групом. Други циљ је био, утврдити повезаност времена перцепције-реакције на визуелне дражи и број погрешних реакција код професионалних возача у односу на године живота. Трећи циљ је био, утврдити повезаност времена перцепције-реакције на визуелне дражи и број погрешних реакција код професионалних возача у односу на дужину возачког радног стажа. Четврти циљ је био, упоредити вредности времена перцепције-реакције на визуелне дражи код професионалних возача у градском и међуградском саобраћају.

Хипотезе су прецизно формулисане у односу на постављене циљеве истраживања и то:

1. Време перцепције-реакције је значајно краће код професионалних возача у односу на контролну групу.
2. Постоји значајна позитивна повезаност између вредности времена перцепције-реакције и броја погрешних реакција са годинама живота код професионалних возача.
3. Постоји значајна негативна повезаност вредности времена перцепције-реакције времена и броја погрешних реакција са дужином возачког радног стажа код професионалних возача.
4. Време перцепције-реакције је значајно краће код професионалних возача у градском саобраћају у односу на међуградски саобраћај.

У поглављу материјали и методе, јасно је описан метод истраживања који је адекватан за овакву врсту истраживања. Јасно су дефинисани укључни и искључни критеријуми на основу којих је формиран узорак. Величина и конструкција узорка су адекватни за доношење закључка у складу са темом ове дисертације. Описана је детаљно процедура и обим здравственог прегледа испитаника. Детаљно је описан апарат-реакциометар, техника мерења времена перцепције-реакције и врсте тестова које су испитаници радили. Обезбеђен је сваки аспект етичности истраживања. За обраду добијених резултата коришћене су стандардне статистичке методе које у потпуности одговарају овој врсти истраживања. Према свему наведеном ова врта

истраживања се може поновити и користити за тестирање времена перцепције-реакције код свих возача и радника који раде на пословима који захтевају одређену брзину и тачност перцепционо-реакционог одговора.

Поглавље резултати је подељено у три целине: Социо-демографске карактеристике испитаника; Мерење времена перцепције-реакције; Статистичка обрада података. Резултати одговарају постављеним циљевима и приказани су јасно, недвосмислено, без сувишних коментара и понављања. Табеле и графикони су прегледно представљени и прате текст. Добијени резултати из ове докторске дисертације потврђују значај утврђивања вредности времена перцепције-реакције код професионалних возача у оквиру оцене радне способности за професионалну вожњу, а могли би наћи примену и у тестирању радника у савременој индустрији који раде на радним местима на којима се захтева одређена брзина и тачност реакционог одговора, као и у другим свакодневним животним активностима.

Дискусија прати увод, циљеве, материјал и методе, као и резултате дисертације. У дискусији су протумачени добијени резултати и упоређени са резултатима других истраживача на основу обимне прегледане литературе.

У поглављу Закључци, на основу добијених резултата, закључци су јасно и концизно изведени, те се могу сматрати поузданим, научно заснованим и одговарају постављеном циљу дисертације. Поглавље Литература, садржи списак од 437 референци цитираних на уобичајен и правилан начин. Избор референци је актуелан и примерен тематици која је предмет ове дисертације.

Комисија позитивно оцењује све делове докторске дисертације.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у часопису са ISI листе односно са листе министарства надлежног за науку када су у питању друштвено-хуманистичке науке или радове који могу заменити овај услов до 01.јануара 2012. године. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

1. **Peričević-Medić S, Mikov I, Glavaški-Kraljević M, Španović M, Veselovski A, Vasović V, Mikov M.** The effects of aging and driving experience on reaction times of professional drivers. WORK:2020; vol.66 Pre-press (DOI: 10.3233/WOR-203181):1-15. **(M 23)**
2. **Peričević-Medić S, Španović M, Mikov I.** The importance of aging and reaction times for trafficsafety. In: Bogdanović V, Mirović V, editors. Environmentally Friendly Mobility Proceedings of the 7th International Conference "Towards a humane city"; 2019 December 6-7 th; Novi Sad, Serbia. Departement of traffic engineering, Faculty of technical sciences, University of Novi Sad. p. 345-53. **(M 33)**

Комисија утврђује да кандидат задовољава услове прописане правилником.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

На основу анализе резултата спроведеног истраживања утицаја старости и дужине возачког стажа на време перцепције-реакције (ВПП) код професионалних возача, изведени су следећи закључци:

1. Утврђене су статистички значајно ниже вредности простог времена перцепције-реакције, укупног и исправних одговора у групи професионалних возача. Утврђене су значајно ниже вредности сложеног позиционог ВПП у све три мере учинка: укупног, исправних одговора и процента погрешних одговора. Утврђене су и значајно ниже вредности сложеног ВПП исправних одговора на промену боје. Ово говори у прилог прве хипотезе истраживања да је ВПП значајно нижи код професионалних возача у односу на контролну групу.
2. Утврђена је позитивна повезаност вредности простог ВПП, као и оба сложена ВПП са годинама живота у групи професионалних возача. На основу добијених резултата потврдили смо другу хипотезу истраживања, да су године живота позитивно повезане са вредностима ВПП код професионалних возача.
3. Утврђена је позитивна повезаност вредности простог ВПП, као и оба сложена ВПП (укупног и исправних одговора) са дужином возачког радног стажа код професионалних возача. Нису утврђене статистички значајне разлике у проценту погрешних одговора у односу на дужину возачког стажа, што говори о позитивним ефектима професионалне праксе и возачког искуства. На основу добијених резултата одбацили смо трећу хипотезу истраживања да је дужина возачког стажа негативно повезана са вредностима ВПП.
4. Нису утврђене статистички значајне разлике вредности ниједне од испитаних врста ВПП са перформансама професионалне возачке (градски или међуградски саобраћај). На основу добијених резултата одбацили смо четврту хипотезу истраживања, да је ВПП значајно ниже код професионалних возача у градском саобраћају у односу на међуградски саобраћај.
5. Посматрана обележја, старост (године живота), професионална пракса (искуство у годинама возачке) и здравствено стање (постојање болести - повишен крвни притисак) показали су се као предиктори са статистички значајним нивоом повезаности са мереним вредностима ВПП код професионалних возача. Направљен је модел који показује како скуп одабраних предиктора предвиђа промену ВПП и могао би се применити за проучавање способности реаговања професионалних возача у различитим ситуацијама.
6. Понашање професионалног возача је занимање које отежава спровођење добрих здравствених навика. Гојазност, значајно присутна у нашем узорку, свакако је фактор ризика за настанак хроничних болести, као што је хипертензија, које негативно утичу не само на радну способност и економску сигурност, већ и на безбедност у саобраћају. Безбедност и здравље на раду могу се унапредити кроз програме који омогућавају здрав начин исхране и повећање физичке активности.
7. Наша испитивања су спроведена у контролисаним условима и надовезују се на ранија истраживања у циљу процене ВПП и перформанси професионалних возача. Нашим истраживањем потврђено је да мерење ВПП може пружити корисне и специфичне податке о реакцији професионалних возача. Ово се може користити за даље унапређење и развој инструмената за тестирање ВПП, а ради побољшања безбедности у саобраћају.

Комисија утврђује да су закључци докторске дисертације јасно и концизно изведени, те се могу сматрати поузданим, научно заснованим и одговарају постављеном циљу дисертације.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Кандидат др Соња Перичевић-Медић је у потпуности обавила истраживање које је било предвиђено планом у пријави ове дисертације. Добијени резултати су проистекли из оригинално постављених циљева истраживања утврђивања вредности времена перцепције-реакције код професионалних возача. На основу података добијених овим истраживањем утврђена је обрнута повезаност утицаја старости на време перцепције-реакције и потврђени позитивни ефекти професионалне праксе на време перцепције-реакције код професионалних возача. Резултати истраживања су систематично и прегледно приказани, а дискусија заснована на најновијим научним сазнањима, те се начин приказа и тумачења резултата оцењују позитивно.

Комисија позитивно оцењује начин приказа и тумачења резултата истраживања.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме. На основу предходно изложеног, Комисија сматра да је докторска дисертација урађена у складу са образложењем које је кандидат доставио приликом пријаве теме.

Комисија утврђује да је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе

Дисертација садржи све битне елементе. Кандидат је при изради дисертације показао висок степен познавања проблематике, урадио је обимни преглед литературе, добро је поставио хипотезе и циљеве рада, применио је адекватне и савремене методе истраживања и обраде резултата, које је јасно приказао и на основу чега је донео значајне закључке.

Комисија утврђује да дисертација садржи све битне елементе.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци

Време перцепције-реакције је параметар који се често користи у различитим областима научног и стручног рада. Оптимално време перцепције-реакције има функционални значај јер је адекватно време перцепције-реакције неопходно за избегавање опасности и повреда, а и као битан показатељ добрих професионалних вештина. Мерење вредности времена перцепције-реакције је важан елемент у оквиру процене способности за вожњу у медицини саобраћаја у установама медицине рада, посебно код професионалних возача. Вожња захтева когнитивне, чулне и моторичке способности. На могућности обраде

информација и вредности времена перцепције-реакције утиче нормалан процес старења, умор, стрес и патолошка стања. Многе саобраћајне незгоде настају као последица неадекватне брзине и прецизности којом возачи могу да обраде кључне информације и реагују на одговарајући начин. У Србији, као ни у државама у окружењу, до данас не постоје стандарди који би одређену психомоторну реакцију на визуелни надражај означили као нормалну или патолошку. Веома је значајно идентификовати особе са патолошким реакцијама јер су оне склоне повредама у саобраћају, како на раду тако и ван рада. Патолошке реакције су важан показатељ замора и премора, а срећу се и код оштећења нервног система услед различитих болести или деловања хемијских агенаса животне и радне средине. Процена вредности времена перцепције-реакције је важна компонента у медицини рада, безбедности саобраћаја, као и другим научним областима и може повећати квалитет здравствених и клиничких испитивања. Ова дисертација предствала оригиналан допринос науци јер до сада у Србији није спроведено истраживање утицаја старости и професионалне праксе на вредности времена перцепције-реакције код великог броја професионалних возача. Значај и сврха утврђених вредности времена перцепције-реакције код професионалних возача у овом истраживању, дају могућност развијања потенцијалних скрининг инструмената што би могло помоћи у уочавању потенцијално ризичних возача у циљу смањења стопе саобраћајних незгода и осигурања да возачи имају способности неопходне за безбедну вожњу. Захваљујући утврђеним вредностима времена перцепције-реакције, здравствене институције које се баве проценом способности возача, у свакодневном практичном раду могу идентификовати особе које су склоне повредама у саобраћају и на раду, заморене и особе са почетним оштећењима нервног система. Правилним превентивним и терапијским активностима се може утицати на такве особе што би резултирало смањењем саобраћајних несрећа, повреда на раду и ван рада, чиме би се уштедело на трошковима боловања, лечења и рехабилитације повређених.

4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања

Комисија није уочила недостатке који би утицали на резултате истраживања и умањили вредност докторске дисертације.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

Након што је позитивно оценила све делове, а затим дала укупну позитивну оцену ове докторске дисертације Комисија за оцену докторске дисертације предлаже Научно-наставном већу Медицинског факултета у Новом Саду и Сенату Универзитета у Новом Саду, да се докторска дисертација кандидата др Соња Перичевић-Медић, под називом: „Утицај старости и дужине радног стажа на реакционо време код професионалних возача“ прихвати, и кандидату одобри одбрана.

датум: 10.07.2020.год

Доц. др Мирјана Главашки-Краљевић

Проф. др Александра Дицков

Проф. др Јовица Јовановић

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.

ИЗВЕШТАЈ СЕ ПОДНОСИ У 10 ПРИМЕРАКА

(два извештаја са оригиналним потписима)

КАНДИДАТ ЈЕ ОБАВЕЗАН ДА ДОСТАВИ ИЗВЕШТАЈ И У ЕЛЕКТОРНСКОЈ ФОРМИ

У PDF формату на ЦД-у

НАПОМЕНА: Уз извештаје студенти морају да предају и попуњен образац бр. 7 у два примерка и на ЦД-у у PDF формату